

สุบภาคดี เริ่มต้นที่นี่

สำนักสขากิจการอาหารและน้ำ

คำนำ

คุ้มกองการดำเนินงานตลาดสด น่าชื่อ เลิมนี่ จัดทำขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนให้กับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน เจ้าของตลาด และผู้ขายของในตลาดนำไปใช้เป็นแนวทางในการ ดำเนินงานโครงการตลาดสด น่าชื่อ ในพื้นที่รับผิดชอบตาม บทบาทหน้าที่ที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และสามารถประสานงานกับภาคีเครือข่ายให้เข้ามา มีส่วนร่วมในการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กรุณอนามัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คุ้มกองเลิมนี้จะช่วยให้ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานทั้งส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น ตลอดจน เจ้าของและผู้ขายของในตลาดได้มีความรู้ความเข้าใจในการ ปรับปรุงพัฒนาตลาดให้ได้มาตรฐานจำหน่ายอาหารที่ปลอดภัย อันจะส่งผลดีต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนผู้บริโภคต่อไป

กรุณอนามัย
กันยายน 2553

สารบัญ

หน้า

บทที่ 1 ความเป็นมา	1
บทที่ 2 กลวิธีการดำเนินงาน	8
บทที่ 3 มาตรฐานตลาดสุด นำร่อง	19
บทที่ 4 ระบบรายงาน และการติดต่อประสานงาน	47

บทที่ 1

ความเป็นมา

ตลาดสด เป็นแหล่งซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้า และเป็นศูนย์กลางวิถีชีวิตของชุมชนที่อยู่คู่กับสังคมไทยมาโดยตลอด สินค้าส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าประเภทอาหาร โดยเฉพาะอาหารสดประเภทเนื้อสัตว์ ผัก และผลไม้ จากการที่ตลาดสดเป็นที่รวมของอาหารเป็นจำนวนมากและการระบาดของโรคติดต่อทางอาหารหลายครั้งที่พบว่ามีตลาดสดเป็นแหล่งแพร่กระจายโรค ประกอบกับสภาพตลาดสดในปัจจุบันมีปัญหาทางด้านสุขาภิบาล สิ่งแวดล้อม เช่น พื้นชำรุด มีน้ำขังเฉพาะและ ขยายติดค้าง มีกลิ่นเหม็น มีสัตว์และแมลงนำโรคเข้ามายังตลาดสด ทำให้ทางราชการต้องเข้ามาร่วมควบคุมดูแลตลาดสดให้ถูกสุขลักษณะ โดยอาศัยพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ.2535 หมวด 8 มาตรา 34 ถึงมาตรา 37 ซึ่งได้ให้อำนาจแก่ราชการส่วนท้องถิ่นในการออกข้อกำหนดของท้องถิ่น เพื่อควบคุมกิจกรรมตลาดในพื้นที่ ทำให้เจ้าของตลาดต้องขออนุญาตประกอบกิจกรรมตลาดต่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นและต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในข้อกำหนดของท้องถิ่น นอกจากนี้รัฐมนตรี

ว่าการกระทรวงสาธารณสุขโดยคำแนะนำของคณะกรรมการ
สาธารณสุขได้ออกกฎหมาย ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2542) และ¹
ดำเนินการปรับปรุงใหม่เป็นกฎหมายว่าด้วยสุขลักษณะของ
ตลาด พ.ศ.2551 ออกตามความในพระราชบัญญัติการ
สาธารณสุข พ.ศ.2535 กำหนดหลักเกณฑ์สุขลักษณะของตลาด
ซึ่งเจ้าของตลาดจะต้อง ปรับปรุงตลาดให้ถูกสุขลักษณะตามหลัก
เกณฑ์ที่กำหนดไว้ ในกฎหมาย ดังนั้น เพื่อเป็นการส่งเสริม
การพัฒนาตลาดประเภทที่ 1 ให้ได้มาตรฐานตามที่กำหนด
ไว้ในกฎหมาย กรมอนามัย ในฐานะหน่วยงานที่มีหน้าที่ด้าน
การส่งเสริมสุขภาพ และอนามัยสิ่งแวดล้อม จึงได้จัดทำโครงการ
ตลาดสด น้ำซื้อ ปั้นเมื่อปี 2545 และดำเนินการต่อเนื่องมา²
จนถึงปัจจุบัน โดยกำหนดหลักเกณฑ์มาตรฐานตลาดสดน้ำซื้อ³
ไว้ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขाधิบาลอาหารสิ่งแวดล้อม (Environmental
Health) ด้านความปลอดภัยของอาหาร (Food Safety)
และด้านการคุ้มครองผู้บริโภค (Consumer Protection)
เมื่อเจ้าของตลาดที่เข้าร่วมโครงการสามารถปรับปรุงพัฒนา
ตลาดได้ตามเกณฑ์มาตรฐานจะได้รับป้ายรับรองมาตรฐาน
ตลาดสด น้ำซื้อ ซึ่งมีมาตรฐานอยู่ 2 ระดับ คือ ระดับดี
(3 ดาว) และระดับดีมาก (5 ดาว)

วัตถุประสงค์โครงการตลาดสด น่าชื่อ

1. เพื่อดำเนินการพัฒนาตลาดสด ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ในกฎกระทรวง
2. เพื่อส่งเสริมให้เกิดความรู้ ความเข้าใจถึงแนวทาง การดำเนินการพัฒนาตลาดสดให้มีสถานที่ที่สะอาด จำหน่ายอาหารปลอดภัยและใส่ใจผู้บริโภค
3. เพื่อส่งเสริมให้เกิดความตื่นตัว และร่วมมือกัน ของภาคครัว ภาคเกษตร ผู้ประกอบการและผู้บริโภค แบบภาคีเครือข่าย เพื่อพัฒนาปรับปรุงตลาดสด ทั่วประเทศให้ดีขึ้น ไว้ ซึ่งตลาดสดวิถีไทยที่ดูดี สุขลักษณะ

เป้าหมายการดำเนินงาน

ตลาดที่มีโครงสร้างอาคารและดำเนินกิจการเป็นประจำหรืออย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง (ตลาดประเภทที่ 1) ในทุกพื้นที่ของประเทศไทย

กลยุทธ์และแนวทางการดำเนินงาน

เพื่อให้การดำเนินงานตามโครงการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงมีการกำหนดกลยุทธ์และแนวทางการดำเนินงานออกเป็น 4 กลยุทธ์ โดยให้ดำเนินการควบคู่กันไป

ได้แก่ การสร้างพหุภาคี การประกันคุณภาพ การสร้างความยั่งยืน และการประชาสัมพันธ์ มีรายละเอียดดังนี้

กลยุทธ์การสร้างพหุภาคี

เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีส่วนในการเป็นเจ้าของโครงการตลาดสด นำร่อง ร่วมกัน

แนวทางการดำเนินงาน

1. จัดทำโครงการ และแผนงานร่วมระหว่างหน่วยงานหลัก
2. ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และเอกชนในทุกระดับ
3. มีการร่วมมือดำเนินงานในพื้นที่เป้าหมายจากหน่วยงานภาครัฐองค์กรเอกชนในทุกระดับ

กลยุทธ์การประกันคุณภาพ

เพื่อสร้างระบบติดตามตรวจสอบคุณภาพโดยความร่วมมือระหว่างภาครัฐ และภาคเอกชน พร้อมทั้งสร้างความตระหนักให้กับเจ้าของตลาดในการกำกับดูแลคุณภาพ

มาตรฐานของตลาดและคุณภาพอาหาร

แนวทางการดำเนินงาน

1. สำหรับภาครัฐ ตรวจสอบคุณภาพตลาดสด เป็นประจำตามเงื่อนไขโดยเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นหรือ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด หรือศูนย์อนามัย กรณีตลาดไม่สามารถรักษามาตรฐานให้คงเดิม ตามเงื่อนไขที่กำหนด เจ้าหน้าที่ของหน่วยงาน ราชการจะต้องดำเนินการเพิกถอนป้าย
2. สำหรับภาคเอกชน สร้างระบบตรวจสอบคุณภาพ โดยมีชุมชนเป็นแกนหลัก และสื่อมวลชนแนะนำ ต่างๆ ติดตามตรวจสอบและดำเนินการประชาสัมพันธ์ ให้ผู้บริโภคทราบอย่างต่อเนื่อง
3. สำหรับภาคประชาชนผู้บริโภค สร้างช่องทางหรือ ระบบติดต่อประสานงานให้ประชาชน หรือองค์กร ประชาชนมีส่วนร่วมในระบบการตรวจสอบ รวมทั้ง แจ้งข้อมูลต่างๆ ให้เจ้าหน้าที่รัฐหรือสื่อมวลชน เพื่อดำเนินการต่อไป

กลยุทธ์สร้างความยั่งยืน

เพื่อมุ่งเน้นให้เจ้าหน้าที่รัฐขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เจ้าของตลาด ผู้ขายของในตลาด และองค์กรภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการตลาดสดน้ำซื้อ

แนวทางการดำเนินงาน

1. จัดอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินงาน และเจ้าของตลาดหรือผู้ดูแลตลาด
2. สร้างเสริมและผลักดันให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ.2535 เป็นเครื่องมือในการควบคุมกำกับ และดำเนินการรับเรื่องร้องเรียนพร้อมทั้งดำเนินการแก้ไขอย่างมีประสิทธิภาพ
3. สนับสนุนให้มีการจัดตั้งชุมชนเจ้าของตลาด และชุมชนผู้ขายของในตลาดที่สามารถดำเนินการและบริหารจัดการกิจกรรมได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์

เพื่อสร้างความมั่นใจให้ผู้บริโภคต่อป้ายสัญลักษณ์ “ตลาดสด น้ำซื้อ” และอาศัยพลังผู้บริโภคเป็นแรงกดดันทางสังคม ให้ตลาดปรับปรุงให้เดิมมาตรฐาน

แนวทางการดำเนินงาน

1. ประชาสัมพันธ์โดยอาศัยสื่อมวลชนเป็นกลไกหลัก
2. ใช้สื่อสิ่งพิมพ์ประเภทต่างๆ ในการประชาสัมพันธ์
3. ส่งเสริมกิจกรรมประชาสัมพันธ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องของภาคเอกชน องค์กรประชาชน

หน่วยงานผู้ร่วมรับผิดชอบ

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด
3. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง
4. หน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง
5. กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ตลาดสดมีการพัฒนาให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ในกฎกระทรวง
2. เจ้าของตลาด ผู้ขายของในตลาด มีความรู้ ความเข้าใจ ถึงแนวทางการดำเนินการพัฒนาตลาดสดให้มีสถานที่ที่สะอาด จำหน่ายอาหารปลอดภัย และใส่ใจผู้บริโภค
3. ภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้ประกอบการและผู้บริโภค ร่วมกัน เป็นภาคีเครือข่าย เพื่อพัฒนาปรับปรุงตลาดสด ทั่วประเทศให้ตรงไว้ชีงตลาดสดวิถีไทย ที่ถูกสุขลักษณะ

บทที่ 2 กลวิธีการดำเนินงาน

โครงการตลาดสด นำชื่อ มีกลวิธีการดำเนินงาน 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการดำเนินงาน และขั้นตอนการติดตามประเมินผล

ขั้นตอนการดำเนินงาน

ขั้นตอนการดำเนินงานตามโครงการตลาดสด นำชื่อ แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1. ระดับส่วนกลาง ดำเนินการโดยสำนักสุขภาพอาหาร และนำ กรมอนามัย ดำเนินการตามกลยุทธ์ 4 ข้อ คือ

1.1 กลยุทธ์การสร้างพหุภาคี โดย

- จัดทำโครงการตลาดสด นำชื่อ และประสานงาน กำหนดนโยบาย แผนการดำเนินงานและขั้นตอนการปฏิบัติระหว่างหน่วยงานองค์กรภาครัฐ และภาคเอกชน ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง
- จัดประชุมหน่วยงานองค์กรที่เกี่ยวข้องในระดับเขต/ภูมิภาค/ท้องถิ่น เพื่อชี้แจงโครงการ และกลวิธีดำเนินงาน
- จัดประชุมภาคีเครือข่าย ชุมชนเจ้าของตลาด ชุมชนผู้ขายของในตลาดทั่วประเทศ

1.2 กลยุทธ์การประกันคุณภาพ

- กำหนดขั้นตอนและแนวทางการติดตามประเมินผลการประกันคุณภาพบทบาทหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง

1.3 กลยุทธ์การสร้างความยั่งยืน โดย

- ส่งเสริมสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้มาตราการด้านกฎหมายตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ.2535 ในการควบคุมดูแลตลาด
- สนับสนุนด้านวิชาการและงบประมาณแก่หน่วยงานส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นในการสาธิตรูปแบบการดำเนินงานที่เหมาะสมในแต่ละพื้นที่ รวมทั้งการศึกษาวิจัย

1.4 กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์

- จัดทำแผนการประชาสัมพันธ์โครงการในทุกระดับ และสนับสนุนการดำเนินงานตามแผนการประชาสัมพันธ์
- ประสานกับหน่วยงานประชาสัมพันธ์ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน
- สนับสนุนการจัดกิจกรรมรณรงค์ต่างๆ

2. ระดับเขต

ดำเนินการโดยกลุ่มพัฒนาการส่งเสริมสุขภาพและพัฒนาอนามัยสิ่งแวดล้อม ศูนย์อนามัยที่ 1-12 กรมอนามัย ในฐานะผู้ประสานงานและผู้ปฏิบัติงานเขต ตามกลยุทธ์ 4 ข้อ คือ

2.1 กลยุทธ์การสร้างพหุพาคี โดย

- จัดประชุมและจัดทำแผนปฏิบัติงานร่วมระหว่างหน่วยงานองค์กรที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการสร้างเวทีหรือการจัดสัมมนา ให้มีโอกาสแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น ประสบการณ์ในส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาและวางแผนการดำเนินงานร่วมกัน
- ประสาน สนับสนุน ติดตามการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานราชการส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น ด้านงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ และวิชาการ

2.2 กลยุทธ์การประกันคุณภาพ

- ดำเนินการสู่มีประเมินปีละ 1 ครั้ง ดำเนินการครอบทุกจังหวัดที่รับผิดชอบโดยกำหนด

สูมตัวอย่างร้อยละ 30 ของตลาดที่ได้รับ
ป้ายตลาดสด นำชื่อ ของจังหวัดในพื้นที่
รับผิดชอบ

- กรณีพบว่า ตลาดปฏิบัติไม่ได้ตามเกณฑ์
มาตรฐาน ต้องดำเนินการแจ้งให้องค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่นทราบเพื่อดำเนินการ
ตรวจแนะนำให้ปรับปรุงมาตรฐานให้ดีคง
เดิม หรือเพิกถอนป้าย หากตลาดไม่
สามารถปรับปรุงหรือรักษามาตรฐานต่อ^{ไปได้}

2.3 กลยุทธ์การสร้างความยั่งยืน โดย

- ส่งเสริมสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่นใช้มาตรฐานด้านกฎหมายตาม
พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535
ในการควบคุมดูแลตลาด
- สนับสนุนด้านวิชาการและงบประมาณ
แก่หน่วยงานส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น
ในการสาธิตรูปแบบการดำเนินงาน
ที่เหมาะสมในแต่ละพื้นที่ รวมทั้ง
การศึกษาวิจัย

2.4 กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์

- ประสานงานกับหน่วยงานองค์กรที่เกี่ยวข้อง
จัดให้มีการประชาสัมพันธ์ด้วยรูปแบบ
ต่างๆ ตามความเหมาะสม

3. ระดับภูมิภาคและท้องถิ่น

หน่วยงานราชการส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น
เป็นหน่วยงานผู้ปฏิบัติ ควบคุม กำกับ ดูแลตรวจสอบและ
ประเมินผลให้ตลาดปรับปรุงให้ได้มาตรฐาน โดยอาศัยอำนาจ
ตามกฎหมาย พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 คือ

3.1 อาศัยอำนาจตามมาตรา 35 และมาตรา 37

แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ออกข้อ
กำหนดท้องถิ่นกำหนดที่ตั้ง เนื้อที่ แผนผังและหลักเกณฑ์
เกี่ยวกับสิ่งปลูกสร้างและสุขลักษณะการจัดสถานที่ การวาง
สิ่งของ และการอื่นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมตลาด
กำหนดเวลาเปิดและปิดตลาด กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการ
เพื่อให้ผู้รับใบอนุญาตให้จัดตั้งตลาดปฏิบัติเกี่ยวกับการ
ดูแลรักษาความสะอาดเรียบร้อยภายในตลาดให้ถูกต้องตาม
สุขลักษณะและอนามัย การจัดให้มีการป้องกันมิให้เกิดเหตุ
ชำรุด และการป้องกันการบาดของโรคติดต่อ และกำหนด

หลักเกณฑ์ให้ผู้ขายของในตลาดปฏิบัติให้ถูกต้อง
เกี่ยวกับการรักษาความสะอาดบริเวณที่ขายของ

สุขลักษณะส่วนบุคคล และสุขลักษณะในการใช้กรรมวิธีการ
จำหน่าย ทำ ประกอบ ปูรุ่ง เก็บหรือสะสมอาหารหรือสินค้าอื่น^{น้ำ}
รวมทั้งการรักษาความสะอาดของภาชนะ นำเข้า และของใช้
ต่างๆ

3.2 อาศัยอำนาจตามมาตรา 36 และมาตรา 56
แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 องค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่น ดำเนินการออกใบอนุญาตจัดตั้งตลาด
โดยพิจารณาหลักเกณฑ์ด้านสุขลักษณะตามข้อกำหนด
ของท้องถิ่น

3.3 จัดทำโครงการตลาดสด น้ำซื้อ เพื่อดำเนิน
การปรับปรุงตลาดในพื้นที่รับผิดชอบให้ได้มาตรฐานและ
ดำเนินงานตามโครงการ ดังนี้

ก. ประชุมชี้แจงเจ้าของตลาด ผู้ขายของใน
ตลาด เกี่ยวกับรายละเอียด วัตถุประสงค์
และเงื่อนไขการเข้าร่วมโครงการของตลาด
โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายในการเข้าร่วมโครงการ
และหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการตรวจตัดสิน
ทั้ง 3 ด้าน

- หลักเกณฑ์มาตรฐานด้านสุขาภิบาล สิ่งแวดล้อม (Environmental Health)
 - หลักเกณฑ์มาตรฐานด้านความปลอดภัยของอาหาร (Food Safety)
 - หลักเกณฑ์ด้านการคุ้มครองผู้บริโภค (Consumer Protection)
- บ. เปิดให้เจ้าของตลาดสมัครเข้าร่วมโครงการ โดยร่วมกับชุมชนผู้ขายของในตลาด
- ค. คณะกรรมการโครงการระดับภูมิภาคและท้องถิ่นที่ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ชุมชนผู้ขายของในตลาด องค์กรประชาชน ร่วมกันตรวจสอบและนำร่องที่ 1 และให้เจ้าของตลาดดำเนินการปรับปรุงตามคำแนะนำ เมื่อพร้อมคณะกรรมการจะตรวจและตัดสินครั้งที่ 2
- ง. เมื่อตรวจตัดสินให้ตลาดผ่านเกณฑ์แล้ว ให้แจ้งให้ศูนย์อนามัยทราบเพื่อดำเนินการมอบป้ายสัญลักษณ์ และมอบใบรับรอง มาตรฐานซึ่งระบุวันที่ที่ให้การรับรองไว้โดยการรับรองมีอายุ 1 ปี

-
- จ. ดำเนินการประกันคุณภาพ โดยมีการตรวจติดตามประเมินผลของตลาดที่ได้รับป้ายสัญลักษณ์รับรองมาตรฐานอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง (เข้าร่วมโครงการ, ต่ออายุป้าย)
 - ฉ. หน่วยงานราชการส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น สามารถรับเรื่องราวร้องทุกข์และแก้ไขปัญหา
 - ช. สำหรับการประชาสัมพันธ์ป้าย เจ้าของตลาดสามารถจัดทำป้ายที่ใหญ่กว่าป้ายที่ได้รับมอบ หรือจัดทำป้ายไฟตามขนาดที่ต้องการได้ โดยรูปแบบไม่แตกต่างจากรูปแบบป้ายของกรมอนามัย รวมถึงต้องเสียค่าใช้จ่ายต่างๆ ใน การจัดทำป้ายด้วย

ขั้นตอนการติดตามประเมินผล

การติดตามความก้าวหน้า และติดตามประเมินผลการดำเนินงานโดยภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรประชาชน แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. การรายงานผลการดำเนินงาน

การติดตามนิเทศงานเป็นไปตาม

ระบบนิเทศงานของกระทรวงสาธารณสุข

- 1.1 สำนักตรวจสอบและประเมินผล สำนักงานปลัด
กระทรวงสาธารณสุข โดยผู้ตรวจราชการเขต
และสาธารณสุขนิเทศ เสนอรายงาน
ความก้าวหน้าการดำเนินงานตามโครงการ
ในพื้นที่รับผิดชอบทุกดีอนในที่ประชุม
กระทรวงสาธารณสุข
 - 1.2 สำนักสุขภาพอาหารและน้ำ กรมอนามัย
รวบรวมผลการดำเนินงานประจำเดือน
จากศูนย์อนามัยเขต ผ่านทางการรายงาน
Web Report เสนอรายงานความก้าวหน้า
ของโครงการในจังหวัดรับผิดชอบในที่
ประชุมประจำเดือนกรมอนามัย
 - 1.3 สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดรายงานผล
การดำเนินงานผ่านระบบรายงาน E-Inspection
2. การติดตามประเมินผลเบื้องคุณภาพ
 - 2.1 สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร่วมกับ
หน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่น ดำเนินการ
ตรวจสอบประเมินตลาดที่ได้รับมอบป้าย[‡]
รับรองมาตรฐานไม่น้อยกว่าปีละ 2 ครั้ง

2.2 ศูนย์อนามัยที่ 1-12 ดำเนินการตรวจ
สอบประเมินตลาดที่ได้รับป้ายไม่ต่างกว่า
ร้อยละ 30 ครบทุกจังหวัด

2.3 สำนักสุขภาวะอาหารและน้ำ กรมอนามัย
นำผลการตรวจสอบมาวิเคราะห์ประเมิน
ผลภาพรวม ทั้งประเทศของโครงการฯ

3. การประกันคุณภาพโดยภาคเอกชน และองค์กร
ประชารชน ดำเนินการโดย

3.1 ชุมชนเจ้าของตลาด และชุมชนผู้ขายของ
ในตลาดร่วมดำเนินการกับเจ้าหน้าที่ของ
รัฐระดับภูมิภาค และท้องถิ่นตรวจสอบ
คุณภาพมาตรฐานของตลาด ตามแบบ
ตรวจแนะนำ เพื่อควบคุมให้มีการปรับปรุง
คงสภาพของมาตรฐานด้านสุขาภิบาล
ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้

3.2 สื่อมวลชนแขนงต่างๆ ทำการประชา
สัมพันธ์โครงการความก้าวหน้า และติดตาม
ให้ข้อมูลเชิงสารที่เกี่ยวข้องกับ
ประชารชน เช่น การเพิกถอนป้ายตลาด
ที่ไม่สามารถมาตรฐานได้

3.3 ประชากันและองค์กรประชากันร่วมกันดำเนินการตรวจสอบ และแจ้งข้อมูลย้อนกลับให้กับเจ้าหน้าที่รัฐ ผู้รับผิดชอบ หรือสื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ ดังนี้

- โทรศัพท์ หมายเลข 0 2590 4177 - 8
- โทรศัพท์ หมายเลข 0 2590 4188
- E-mail : foodsan@anamai.moph.go.th
- Website : <http://foodsan.anamai.moph.go.th>
- ศูนย์อนามัยที่ 1-12
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด
- สำนักงานเทศบาลทั่วประเทศ
- สำนักงานเขตทุกเขตในกรุงเทพมหานคร

สิ่งสนับสนุน

กรมอนามัย โดยสำนักสุขาภิบาลอาหารและน้ำ และศูนย์อนามัยที่ 1-12 ให้การสนับสนุน

1. ป้ายสัญลักษณ์ “ตลาดสด น้ำซื้อ” ระดับดี และระดับ ดีมาก
2. ใบรับรองมาตรฐาน “ตลาดสด น้ำซื้อ” ระดับดี และระดับ ดีมาก
3. คู่มือการดำเนินงาน
4. แบบสำรวจและแบบตรวจต่าง ๆ

บทที่ 3 มาตรฐานตลาดสด น่าชื่อ

เกณฑ์มาตรฐานตลาดสด น่าชื่อ กำหนดไว้ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขावิบาลสิ่งแวดล้อม (Environmental Health) ด้านความปลอดภัยของอาหาร (Food Safety) และด้านการคุ้มครองผู้บริโภค (Consumer Protection) ตลาดที่จะได้รับป้ายรองมาตรฐานตลาดสด น่าชื่อ ต้องผ่านเกณฑ์ทั้ง 3 ด้าน ซึ่งรายละเอียดของมาตรฐานมีดังนี้

มาตรฐานด้านสุขावิบาลสิ่งแวดล้อม (Environmental Health)

1. ภายในได้ตัวตลาดมีการระบายอากาศอย่างเพียงพอ ไม่ร้อนอบอ้าว หรืออับทึบ

2. มีการจัดการ ดูแล และควบคุมบริเวณแห่งทางเดิน
ถนน ที่ตั้งรองรับมูลฝอยสาธารณะ และที่ตั้งที่
รวบรวมมูลฝอยให้สะอาดเรียบร้อยอยู่เสมอ

3. ตลาดและบริเวณโดยรอบไม่มีน้ำขังและ

4. ร่างระบายน้ำเสียภายในตลาดเป็นชนิดรางเปิด สำหรับร่างระบายน้ำรอบตลาดมีฝาปิดที่เปิดทำ ความสะอาดได้ และสามารถระบายน้ำได้ ไม่มีน้ำขัง ไม่อุดตัน

5. ภายในห้องส้วมไม่มีกลิ่นเหม็น และมีการระบายน้ำ ออกศีดี

6. ระบบเก็บกักอุจจาระภูกสุขลักษณะ ไม่จำกัด

7. มีการทำความสะอาดตลาดเป็นประจำทุกวัน

8. มีน้ำใช้ที่สะอาดได้บริการอย่างเพียงพอ

9. ห้องสัมมนาแยกเพศชาย-หญิง ออกจากกันเป็นสัดส่วน

10. มีการจัดวางสินค้า สิ่งของ วัสดุอุปกรณ์เป็น
ระเบียบเรียบร้อย ไม่ให้เกะกะ ราบรื่น และไม่
กีดขวางทางเดิน

11. สินค้าประเภทอาหารและเครื่องใช้ที่เกี่ยวกับอาหาร
จะต้องวางสูงจากพื้นไม่น้อยกว่า 60 ซม.

12. ให้มีการล้างตลาดตามหลักสุขาภิบาล อย่างน้อย^๔
เดือนละ ๑ ครั้ง

13. มีที่ร่องรับขยะมูลฝอยสาธารณะที่ถูกหลักสุขาภิบาล
อย่างเพียงพอ และทำความสะอาดอยู่เสมอ

14. มีการตักมุลฝอยและบ่อตักไขมน ก่อนปล่อยลงสู่
แหล่งน้ำสาธารณะหรือออกสู่สิ่งแวดล้อม

15. โครงสร้างอาคารตลาดมีความมั่นคง แข็งแรง
ไม่ชำรุด พื้นตลาดทำด้วยวัสดุถาวรแข็งแรง
ไม่ลื่น ทำความสะอาดง่าย

16. มีการจัดการควบคุมป้องกันสัตว์และแมลงพาหะ
นำโรคไม่ให้รบกวนและก่อความชำรุด

17. มีผู้ดูแลรับผิดชอบในการรักษาความสะอาด
ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และความปลอดภัย
ของตลาด

18. แผงขายสินค้ามีความเข้มข่องแสงสว่างไม่น้อยกว่า 200 ลักซ์

19. แผงขายสินค้าทำด้วยวัสดุถาวร เรียบ ทำความสะอาดง่าย และสูงจากพื้นไม่น้อยกว่า 60 ซม. และไม่เป็นแหล่งอาศัยของสัตว์พาหะนำโรค

20. จัดให้มีหมายเลขແຜງ ชື່ອີກຢູ່ຜູ້ຂາຍຂອງ ຕິດຕັ້ງ
ປະຈຳແຜງແລະນອນເຫັນຂັດເຈນ

21. ທ່ຽວຮັບມຸລຝອຍປະຈຳແຜງທີ່ຖືກຫລັກສຸຂາວິບາລ
ແລະທຳຄວາມສະອາດອູ່ເສມອ

22. ที่รับรวมมูลฝอยที่ถูกหลักสุขागิบาลอย่างเพียงพอ
และทำความสะอาดดอยู่เสมอ

23. จัดให้มีที่เก็บน้ำสำรองหรือมีบริการน้ำสำรองไว้
ให้เพียงพอต่อการใช้ในแต่ละวัน

24. ห้องส้วมชาย-หญิง ที่ปั๊สสาธารณะชาย อ่างล้างมือ
พร้อมสบู่ ต้องสะอาด ใช้การได้ มีจำนวนเพียงพอ
และตั้งอยู่ในที่เหมาะสม

25. มีผู้ทำความสะอาดห้องส้วม อย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง

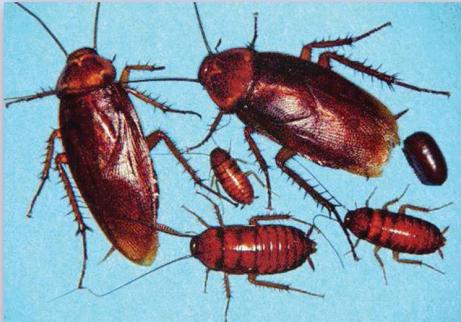
26. บริเวณห้องส้วม มีที่องรับมูลฝอยทำด้วยวัสดุแข็งแรง
ไม่ร้าวซึม และมีฝาปิด

27. มีการป้องกัน ควบคุมสัตว์และแมลงพาหะนำโรค
อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง

28. มีสัตว์และแมลงพาหะนำโรคไม่เกินเกณฑ์มาตรฐาน

29. มีการจัดการจำหน่ายสินค้า แต่ละประเภทเป็นหมวดหมู่ ไม่ปะปนกัน

30. มีปืนดับเพลิงที่เหมาะสม ใช้การได้ ติดตั้งในบริเวณที่เห็นง่ายและสะดวก ต่อการนำมายังงาน

31. จัดให้มีการบำรุงรักษาโครงสร้างต่างๆ ภายในตลาดให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้อย่างปลอดภัย และถูกสุขลักษณะ

32. มีการอำนวยความสะดวกด้านระบบการจราจร

33. ผู้ขายของและผู้วิเคราะห์
ของต้องแต่งกายเรียบหรูอย
มีสุขลักษณะวิทยาล้วน
บุคคลที่ดี

34. ผู้ขายของและผู้ช่วยขายของต้องปฏิบัติให้ถูกสุขลักษณะในการใช้กรรมวิธีการ ปรุ่ง ประกอบและจำหน่ายอาหาร

35. จัดให้มีตู้แสดงความคิดเห็นจากประชาชน

36. ทางเดินภายในอาคารตลาดมีความกว้างไม่น้อยกว่า 2 เมตร

37. มีการแยกประเภทมูลฝอยเป็นมูลฝอยสดและมูลฝอยทั่วไป

38. มีกิจกรรม/ชุมชนผู้ประกอบการตลาด ผู้ขายของ
ผู้ซื้อขายของ ผู้บริโภคในฯ เข่น กิจกรรม
การออกกำลังกาย

39. จัดให้มีการฝึกอบรมผู้ขายของและผู้ซื้อขายของ
ในตลาดในด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย

40. นำเสียที่ฝ่านออกจากระบบจะต้องได้มาตรฐาน
(สำหรับตลาดที่มีขนาดพื้นที่ตั้งแต่ 2500 ตาราง
เมตรขึ้นไป)

มาตรฐานด้านความปลอดภัยของอาหาร (Food Safety)

ແຜງຂາຍອາຫານໃນຕາດដ່ານແກນທີ່ກາງທຽບສອບສາງ
ປັນເປື້ອນໃນອາຫານ ດັ່ງນີ້

1. ຕຽບຈຳໄມ່ພບສາຮົວມາລິນ (ນໍ້າຢາດອຸງຄຟ)

2. ຕຽບຈຳໄມ່ພບສາກັນຈາ (ຫາລືໜີລິກ)

3. ตรวจไม่พบรสารบอแรกซ์

4. ตรวจไม่พบรสารฟอกขาว

5. ตรวจไม่พบยาฆ่าแมลง หรือตรวจพบในเกณฑ์ที่ปลอดภัย

6. ตรวจไม่พบสารเร่งเนื้อแดงในเนื้อหมู (ส่งตรวจทางห้องปฏิบัติการ)

มาตรฐานด้านการคุ้มครองผู้บริโภค^๔ (Consumer Protection)

การพัฒนาและยกระดับตลาดสด น่าซื้อ ด้านการคุ้มครองผู้บริโภค (Consumer Protection) เจ้าของตลาดต้องจัดให้มีกิจกรรมด้านการคุ้มครองผู้บริโภค ดังนี้

1. จัดให้มีสถานที่จัดบอร์ดให้ความรู้แก่ผู้บริโภคในเรื่องที่เกี่ยวกับอาหารปลอดภัย โภชนาการ และสุขลักษณะของตลาด

2. จัดให้มีจุดทดสอบสารปนเปื้อนที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ 5 ชนิด (ฟอร์มาลิน, สารกันรา, สารบอแรกซ์, สารฟอกขาว, ยาฆ่าแมลง) และมีเจ้าหน้าที่ผ่านการอบรมประจำจุดทดสอบ หรือจัดให้มีการตรวจสารปนเปื้อนที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพทั้ง 5 ชนิด อย่างต่อเนื่องเป็นประจำ จากหน่วยงานราชการหรือภาคเอกชนที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน

3. จัดให้มีเครื่องมั่งคลากที่ได้มาตรฐานไว้บริการผู้บริโภค
ในตลาดอย่างน้อย 1 จุด และติดป้ายบอกไว้ชัดเจน

เกณฑ์การรับรองมาตรฐานตลาดสด น้ำซื้อ

ตลาดสดที่จะได้รับป้ายตลาดสด น้ำซื้อ ต้องผ่าน
เกณฑ์มาตรฐาน ทั้ง 3 ด้าน โดย

*** มาตรฐานระดับดี

1. ต้องผ่านเกณฑ์มาตรฐานด้านสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม 17 ข้อ
2. ต้องผ่านเกณฑ์ด้านความปลอดภัยของอาหารทุกข้อ
3. ต้องผ่านเกณฑ์ด้านการคุ้มครองผู้บริโภคทุกข้อ

*** มาตรฐานระดับดีมาก

1. ต้องผ่านเกณฑ์มาตรฐานด้านสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม ระดับดี (ข้อ 1-17) และต้องผ่านเกณฑ์มาตรฐาน ด้านสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม ข้อ 18-40 อีกอย่างน้อย 18 ข้อ ขึ้นไป
2. ต้องผ่านเกณฑ์ด้านความปลอดภัยของอาหารทุกข้อ
3. ต้องผ่านเกณฑ์ด้านการคุ้มครองผู้บริโภคทุกข้อ

บทที่ 4 ระบบรายงาน และการติดต่อประสานงาน

1. ระบบรายงาน

การรายงานผลการดำเนินงานโครงการตลาดสด น้ำซื้อ มีระบบการรายงานหลักตามนโยบายของ กระทรวงสาธารณสุข ดังนี้

1.1 การรายงาน E-Inspection คือ การรายงาน ผลการดำเนินงานโครงการตลาดสด น้ำซื้อ ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดให้กับ สำนักตรวจและประเมินผล สำนักงานปลัด กระทรวงสาธารณสุข ผ่าน Web Site ของ สำนักตรวจและประเมินผลซึ่งเป็นการ รายงานความก้าวหน้าของโครงการในพื้นที่ รับผิดชอบทุกเดือน และสำนักตรวจและ ประเมินผลจะทำการรวบรวม

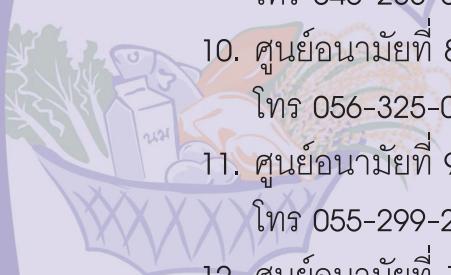
1.2 รายงานโดยส่งสำเนาแบบประเมินการพัฒนาและกระดับตลาดสด น้ำซื้อ (ตล.1) ที่ใช้ตรวจสอบประเมินตลาดให้กับสำนักสุขภาพอาหารและน้ำ กรมอนามัย

2. การติดต่อประสานงาน

เจ้าของตลาด ผู้ขายของในตลาด และผู้บริโภคสามารถสอบถาม เสนอข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และข้อร้องเรียนเกี่ยวกับโครงการตลาดสด น้ำซื้อ ได้ที่หน่วยงานต่างๆ ดังนี้

1. สำนักงานเทศบาลทั่วประเทศ
2. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดทั่วประเทศ
3. ศูนย์อนามัยที่ 1 กรุงเทพมหานคร
โทร 0-2521-6550-2 โทรสาร 0-2521-0226
4. ศูนย์อนามัยที่ 2 สระบุรี
โทร 036-300-830-2 โทรสาร 036-300-829
5. ศูนย์อนามัยที่ 3 ชลบุรี
โทร 038-148-165-8 โทรสาร 038-148-170
6. ศูนย์อนามัยที่ 4 ราชบุรี
โทร 032-310-368-71 โทรสาร 032-323-311
7. ศูนย์อนามัยที่ 5 นครราชสีมา
โทร 044-305-131 โทรสาร 044-291-506

-
8. ศูนย์อนามัยที่ 6 ขอนแก่น
โทร 043-236-772 โทรสาร 043-243-416
 9. ศูนย์อนามัยที่ 7 อุบลราชธานี
โทร 045-288-586-8 โทรสาร 045-288-344
 10. ศูนย์อนามัยที่ 8 นครสวรรค์
โทร 056-325-093-5 โทรสาร 056-255-403
 11. ศูนย์อนามัยที่ 9 พิษณุโลก
โทร 055-299-280-2 โทรสาร 055-299-285
 12. ศูนย์อนามัยที่ 10 เชียงใหม่
โทร 053-272-740 โทรสาร 053-274-014
 13. ศูนย์อนามัยที่ 11 นครศรีธรรมราช
โทร 075-399-460 โทรสาร 075-399-124
 14. ศูนย์อนามัยที่ 12 ยะลา
โทร 073-212-860-1 โทรสาร 073-213-747
 15. สำนักสุขาภิบาลอาหารและน้ำ กรมอนามัย
โทร 0-2590-4177-78
โทรสาร 0-2590-4186, 0-2590-4188
E-mail : Foodsan@anamai.moph.go.th
Web site : <http://foodsan.anamai.moph.go.th>

ที่ปรึกษา

นันทกาน หนูเทพ

นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการพิเศษ

รักษาการแทนผู้อำนวยการสำนักสุขภาวะปีบัลอาหารและน้ำ

ผู้จัดทำ

นางนภาพรณ นันทพงษ์

นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการพิเศษ

ภาพถ่าย

นายกิตติพงศ์ ภู่อุดม

นายช่างศิลป์ชำนาญงาน

ขอขอบคุณ

1. ตลาดยิ่งเจริญ

2. ตลาดสดบางขุนศรี

3. ตลาดรังสิต

4. ตลาดเย็นไนซ์ช้อ (เทศบาลตำบลด่านชัย)

5. ตลาดเทศบาลตำบลมหาบومฤต

6. ตลาด อตก. พหลโยธิน

7. ตลาดเทศบาลตำบลคลอง

พิมพ์ครั้งที่ 1 : 25,000 เล่ม ปีที่พิมพ์ : พ.ศ. 2550

พิมพ์ครั้งที่ 2 : 5,000 เล่ม ปีที่พิมพ์ : พ.ศ. 2551

พิมพ์ครั้งที่ 3 : 5,640 เล่ม ปีที่พิมพ์ : พ.ศ. 2553

พิมพ์ครั้งที่ 4 : 3,000 เล่ม ปีที่พิมพ์ : พ.ศ. 2556

โรงพิมพ์ : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด

สำนักสุขागิบาลอาหารและน้ำ กรมอนามัย
โทร. 0-2590-4177-78 โทรสาร 0-2590-4186, 0-2590-4188
E-mail : Foodsan@anamai.moph.go.th
Web site : <http://foodsan@anamai.moph.go.th>